

ฤดูน้ำแดงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ

อุไรวรรณ กว้างขวาง

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรประมงน้ำจืด

“ฤดูน้ำแดง” หลายคนอาจไม่เคยได้ยิน และสงสัยว่าฤดูนี้มีด้วยหรือ เพราะส่วนใหญ่เราจะรู้ว่า ถ้าเป็นประเทศในเขตร้อนอย่างประเทศไทยของเราจะมีสามฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว ส่วนประเทศในเขตอบอุ่นและเขตหนาวจะมีสี่ฤดู คือ ฤดูใบไม้ผลิ ฤดูร้อน ฤดูใบไม้ร่วง และฤดูหนาว แล้ว “ฤดูน้ำแดง” คืออะไร เกิดขึ้นที่ไหน คงเป็นคำถามที่เกิดขึ้นกับคนทั่วไป แต่ถ้าเป็นเกษตรกรที่เป็นชาวประมงเมื่อกล่าวถึง “ฤดูน้ำแดง” จะรู้กันดีว่าหมายถึงอะไร เนื่องจากเกี่ยวข้องกับอาชีพของพวกเขาโดยตรง

“ฤดูน้ำแดง” หมายถึง ช่วงระยะเวลาที่น้ำในแม่น้ำลำคลองเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจากปริมาณฝนจำนวนมากที่ตกหนัก ชะล้างหน้าดินและพัดพาตะกอนธาตุอาหารต่างๆ ลงสู่แม่น้ำลำคลอง ทำให้น้ำกลายเป็นสีแดง ช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้ส่วนมากแล้วจะอยู่ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายนของทุกปี

ฤดูน้ำแดง เป็นช่วงที่น้ำมีธาตุอาหารต่างๆ มาก ซึ่งเป็นปัจจัยในการกระตุ้นให้สัตว์น้ำมีการผสมพันธุ์และวางไข่ ดังนั้นในช่วงเวลานี้สัตว์น้ำจะมีการผสมพันธุ์วางไข่และเลี้ยงตัวอ่อน ซึ่งจะเป็นการเพิ่มปริมาณประชากรสัตว์น้ำให้แก่แหล่งน้ำ ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ จึงไม่ควรทำการจับสัตว์น้ำในช่วงเวลานี้ เนื่องจากจะทำให้สัตว์น้ำไม่สามารถผสมพันธุ์วางไข่ หรือตัวอ่อนไม่สามารถเจริญเติบโตเป็นตัวเต็มวัยเพื่อขยายแพร่พันธุ์ต่อไปในภายภาคหน้าได้ เมื่อสัตว์น้ำไม่สามารถแพร่พันธุ์ได้ต่อไปทรัพยากรสัตว์น้ำก็จะลดลงและอาจไม่เหลือสัตว์น้ำให้จับขึ้นมาใช้ประโยชน์ได้อีก

จากการเล็งเห็นผลกระทบของการทำประมงในช่วง “ฤดูน้ำแดง” จะส่งผลทำให้ทรัพยากรสัตว์น้ำถูกทำลายเป็นจำนวนมาก กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้ประกาศกระทรวงฯ กำหนดให้ตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม - 15 กันยายน ของทุกปีเป็น “ฤดูปลาวางไข่” ในพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศ โดยห้ามมิให้ผู้ใดทำการประมงด้วยเครื่องมือทำการประมง หรือด้วยวิธีใดๆ ในที่จับสัตว์น้ำในพื้นที่น้ำจืด ยกเว้นเครื่องมือที่ได้รับอนุญาตให้ทำการประมงได้ เป็นเครื่องมือบางชนิดที่ไม่ทำลายพันธุ์สัตว์น้ำอย่างรุนแรงตามที่กฎหมายกำหนดได้แก่

- 1) เบ็ดทุกชนิด ยกเว้นเบ็ดราว
- 2) ตะแกรง สวิง ซ้อน ยอ และขนาง ซึ่งมีขนาดปากกว้างไม่เกิน 2 เมตร โดยมีข้อกำหนดห้ามมิให้ทำการประมงด้วยวิธีประดาตั้งแต่สามเครื่องมือขึ้นไป
- 3) ไซ ตุ่ม ลัน โปง และโทง
- 4) การทำการประมงในบ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ

เบ็ด

สวิง

ซ็อน

ยอ

ชนาง

ไซ

ตุ้ม

ลัน

โทง

ภาพที่ 1 เครื่องมือที่อนุญาตให้ใช้ได้ในการทำประมงในช่วง “ฤดูน้ำแดง”

ส่วนการทำการประมงเพื่อประโยชน์ทางวิชาการ หรือรวบรวมลูกสัตว์น้ำหรือสัตว์น้ำวัยอ่อนเพื่อวัตถุประสงค์เพื่อการเพาะเลี้ยง ต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมประมงออกเป็นหนังสืออนุญาตทำการประมงเท่านั้น หากผู้ใดทำการประมงด้วยเครื่องมือหรือกระทำการอันใดที่นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ตามที่กล่าวมาจะมีความผิด และต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนด โดยต้องระวางโทษปรับตั้งแต่ 5,000 -10,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ หน่วยงานที่ดูแลในเรื่องนี้ของกรมประมง คือ ส่วนบริหารจัดการด้านการประมงน้ำจืด โดยมีฝ่ายป้องกันและปราบปรามการประมงน้ำจืดปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบงานในแต่ละจังหวัด

แต่อย่างไรก็ตาม การกำหนดช่วง “ฤดูปลาวางไข่” นี้ แต่ละจังหวัดอาจจะไม่ตรงกัน เนื่องจากสภาพพื้นที่และสภาพภูมิอากาศในแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน บางจังหวัดจึงออกประกาศจังหวัดในการคุ้มครองปลาน้ำจืดมีไข่แตกต่างกันไป โดย

- 1) จ.นครนายก พังงา ระหว่างวันที่ 1 พ.ค. - 31 ส.ค.
- 2) จ.ลำพูน ลำปาง นครราชสีมา ระหว่างวันที่ 1 มิ.ย.-30 ก.ย.
- 3) จ.หนองบัวลำภู อุตรธานี ขอนแก่น ระหว่างวันที่ 16 มิ.ย. - 15 ต.ค.
- 4) จ.นราธิวาส ระหว่างวันที่ 1 ก.ย. - 31 ธ.ค.

5) จ.พัทลุง ระหว่างวันที่ 1 ต.ค. – 31 ม.ค.

นอกจากการกำหนด “ฤดูปลาวางไข่” เพื่อคุ้มครองปลาน้ำจืดมีไข่แล้ว ทางกรมประมงยังรณรงค์เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชนตามจังหวัดต่างๆ ด้วยการจัดงาน “ฤดูน้ำแดง” ขึ้น เพื่อมุ่งหวังให้ประชาชนเกิดความรู้และเข้าใจถึงความสำคัญของทรัพยากรสัตว์น้ำ สร้างจิตสำนึกในการหวงแหนอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตน รวมทั้งยังเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ โดยการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรประมงและอาสาสมัครสัตว์น้ำขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการกำหนด “ฤดูปลาวางไข่” ในช่วง “ฤดูน้ำแดง” นั้น เป็นเพียงมาตรการที่ใช้ควบคุมการทำการประมง เพื่อลดการทำลายทรัพยากรสัตว์น้ำตามกฎหมายเท่านั้น หากแต่การอนุรักษ์ทรัพยากรที่แท้จริง ต้องเริ่มที่จิตสำนึกของประชาชนที่เป็นเจ้าของทรัพยากรเหล่านี้มากกว่า ในการตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ รู้จักใช้ดูแลและรักษาไว้ให้มีอยู่อย่างยั่งยืนเพื่อลูกหลานของตนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมประมงห้ามจับสัตว์น้ำในฤดูน้ำแดง. archive.voicetv.co.th/content/12427. 15 กุมภาพันธ์ 2555

ฤดูน้ำแดง. www.gotoknow.org/blog/uknow/357167. 15 กุมภาพันธ์ 2555

ฤดูน้ำแดง. www.ryt9.com/s/bmnd/1157211. 15 กุมภาพันธ์ 2555

เบ็ด. frishingclub.blogspot.com/2010/04/blog-post_3939.html. 17 กุมภาพันธ์ 2555

สวิง. www.pg-fishing.com/Product_07_detail.asp?p_id=10002. 17 กุมภาพันธ์ 2555

ซ็อน. www.oknation.net/blog/plardeakdee/2011/03. 17 กุมภาพันธ์ 2555

ยอ. www.oknation.net/blog/print.php?id=263751. 17 กุมภาพันธ์ 2555

ชนาง. www.watsamrong.com/animal.htm. 17 กุมภาพันธ์ 2555

ไซ. 2.bp.blogspot.com/_YEHXdeRBlAk/S3RUi0ugtnI/AAAAAAAC5I/sbFg5Ga5RGs/s1600-h/31.jpg. 17 กุมภาพันธ์ 2555

ตุ้ม. www.baanmaha.com/community/thread22941.html. 17 กุมภาพันธ์ 2555

ลัน. www.watsadet.ac.th/increase_data/local/index.html. 17 กุมภาพันธ์ 2555

โทอง. www.thaimrcfisheries.org/fishing%20gear_04.html. 17 กุมภาพันธ์ 2555

ฤดูกาล. th.wikipedia.org/wiki. 29 กุมภาพันธ์ 2555